

Katastrofy a pohromy v dejinách: perspektívy a súčasný stav bádania

Michal Duchoň – Diana Duchoňová

Katastrofy patria medzi extrémne udalosti, ktoré sú pevnou súčasťou života ľudskej spoločnosti.¹ Či zasiahnu ako živelná prírodná pohroma, alebo spoločensky podmienené nešťastie, vždy zásadným – niekedy až existencionálnym spôsobom – postihujú spoločnosť, nevynímajúc ani mestskú komunitu. Udalosti takéhoto typu môžu byť nepredvídateľné, narušujú existujúci poriadok a beh života. Fenomén katastrofy prírodného charakteru má deštruktívny vplyv na ľudí a ich sídla, zasahuje celé regióny či ovplyvňuje podmienky života na celom kontinente, prípadne globálnym spôsobom. Je zvyčajne determinovaný jednotlivcom alebo menším okruhom ľudí, nie je to len nešťastie v meste, ale môže zasiahnuť do života celého regiónu, krajiny, kontinentu, ovplyvniť globálne podmienky.

Prírodné katastrofy môžeme rozdeliť podľa príčin na katastrofy geotektonického charakteru, kam spadajú explózie sopiek, zemetrasenia a nadväzujúce pohyby povrchových mäs (rôzne zosuvy pôdy či skál). Potom sú to extrémny spojené s krátkodobým či dlhodobým vplyvom zhoršeného počasia: povodne ovplyvnené zrážkami či topením snehu s vplyvom na brehy riek alebo zaplavujúce celé územia, víchrice, búrky a krupobitie, ktoré môžu výrazne ovplyvniť menšie územie a spôsobiť veľké škody, v horách k tomu môžeme zaradiť aj lavíny. Pod prírodné katastrofy môžeme zaradiť aj obdobia minimálnych alebo žiadnych zrážok, ktoré končili suchom spôsobujúcim pôdne erózie, nedostatok potravín a hladomor. Metlou

¹ Katastrofa – pôvodne z latinského slova *catastrophā*, *catastrophē*, vychádzajúceho z gréckeho *katastrophē* (καταστροφή) znamenajúceho „návrät, obrät alebo zmenu“, špeciálne „zmenu v dejí tragédie“ sa zaužíval ako výraz pre nešťastie s následkami, prírodný jav s fatálnym charakterom, kolaps, úpadok, skazu či zánik. Pojem katastrofa sa začal spájať s prírodnými skazami a výraznejšie používať až v 18. storočí, a to aj v našom prostredí.